

Město, venkov, periferie

3AM294 Územní a katastrální politika v kultuře a památkové péči

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Město a venkov

Chcete vědět, co se skrývá za názvem tohoto tématu? Má skutečně město a venkov tolik odlišností? Jaké jsou funkce města a venkova?

Odlišný styl života od nepaměti vládne ve městě a na venkově. Život na venkově je více spjat s přírodou, jejím sezónními a denními rytmy. Ve městě se dynamika života ani zdaleka neodvíjí od přírodních jevů. Zde vládne nepoměrné odtržení od přírody. Koncentrace energetických zdrojů umožňuje městským obyvatelům více se věnovat výrobě, zá-

Město Brno. Zdroj: www.brno.cz

bavě, vědě, filosofii, umění, využívat dopravu, možnosti vzdělávání a výměny znalostí, obchodu, služeb. Hodně lidí ve městech je zaměstnáno v administrativě, což je opět jedna ze specifických funkcí měst. Města se tímto podílejí na řízení státu a to vše v nepoměrně větší míře, než jaká se kdy poskytuje venkovskému obyvatelstvu. Město je s trochou nadsázky tak zdrojem moci, vědění, umění, řemeslné, umělecké a průmyslové výroby, otevřenosti a kontaktu se světem, jistého pohodlí, ale také rizikovým místem z hlediska změněného životního prostředí, volnější morálky, ohroženějšího zdraví, zvýšené kriminality a mož-

nosti sociálních, kulturních, náboženských, rasových, ekonomických a etnických konfliktů. Vedle nepochybné dynamiky města, prakticky neochabující po celých 24 hodin působí venkov klidnějším dojmem v jisté rovnováze s prostředím, kde věci plynou relativně pomaleji, ale o to spolehlivěji. Ekonomických a společenských výzev je méně. Výměna zboží, informací a energie mezi městem a venkovem je tradiční páteří společnosti, ekonomiky a života moderních lidí. Mě-

Venkov. Zdroj: www.tima-liberec.cz

to a venkov bez sebe nemohou existovat. Venkov je pro město zdrojem surovin, potravin, energie. Město mu to oplácí výrobky, vědou, uměním, správou, ochranou, vzděláním. To jsou lákadla měst spolu s představou snazšího životního prostředí, zatímco venkov nabízí čistější prostředí pro život, zejména odpočinek, rekreaci, přehlednější společenské vztahy.

Dichotomie město x venkov jako určující teorie sociologie prostoru

Ferdinand Töniés (1887) – Gemeinschaft vs. Gesellschaft

GEMEINSCHAFT	GESSELLSCHAFT
Pospolitost	Individualismus
Vše-obecný majetek	Osobní vlastnictví
Přirozené jednání	Jednání na základě racionálního kalkulu
Příbuzenství, přátelství	Účelové vztahy
Tradiční („lidová“) kultura	Elitní (státem zaštitěná) civilizace
Geografická izolace	Všeobecná mobilita
Důraz na náboženské hodnoty	Sekularismus
VESNICE	MĚSTO

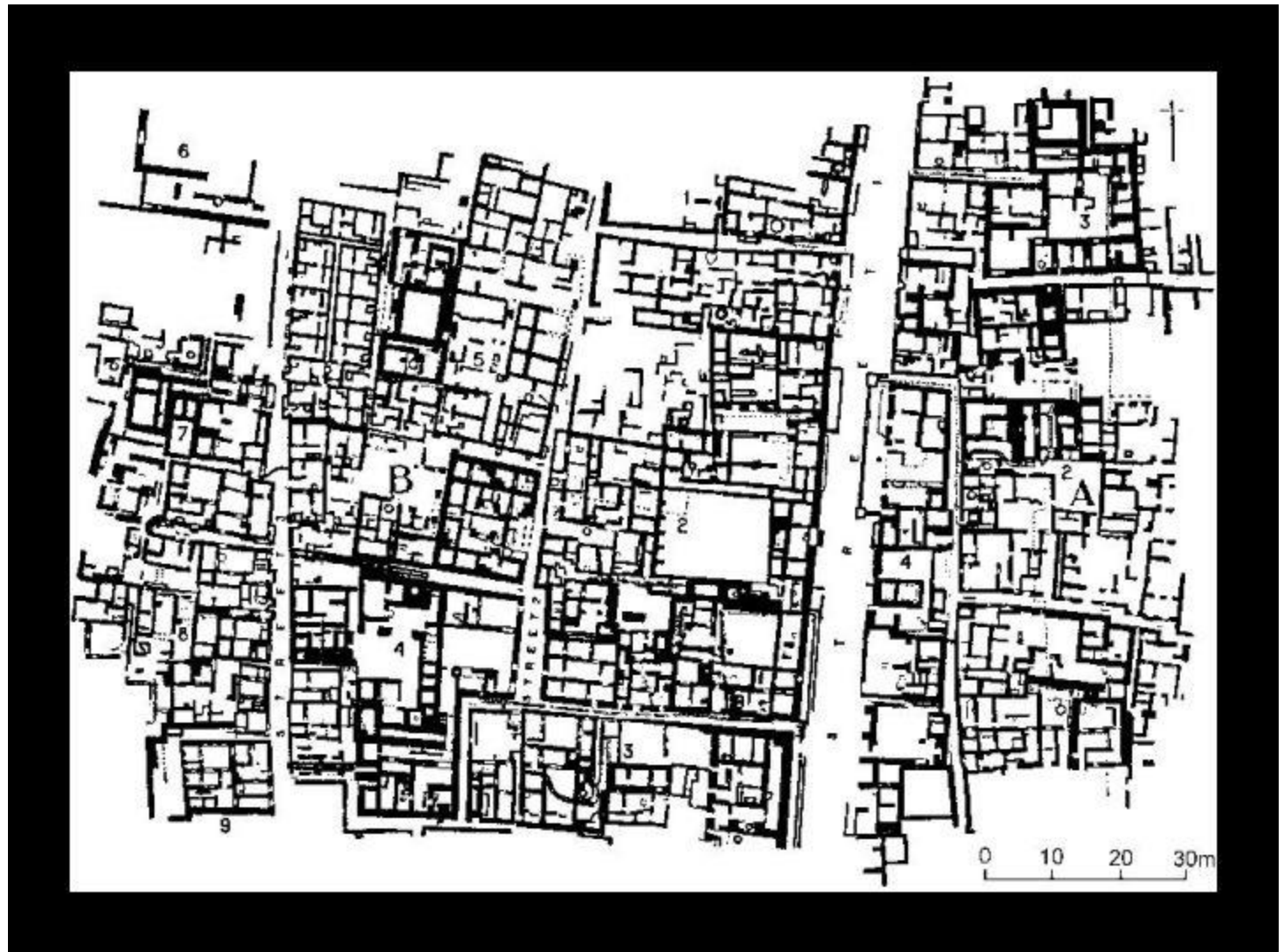
Foto: Jan Záliš (Branka, o.p.s. 2019)

„Rurální“
jako hodnotné

Foto: archiv autora

„Co bylo dřív“?

Mohendžodaro,
městem od 3. tis.
př.n.l

(Carcassonne citadel and castle sightseeing guide, Languedoc, South of France, 2019)

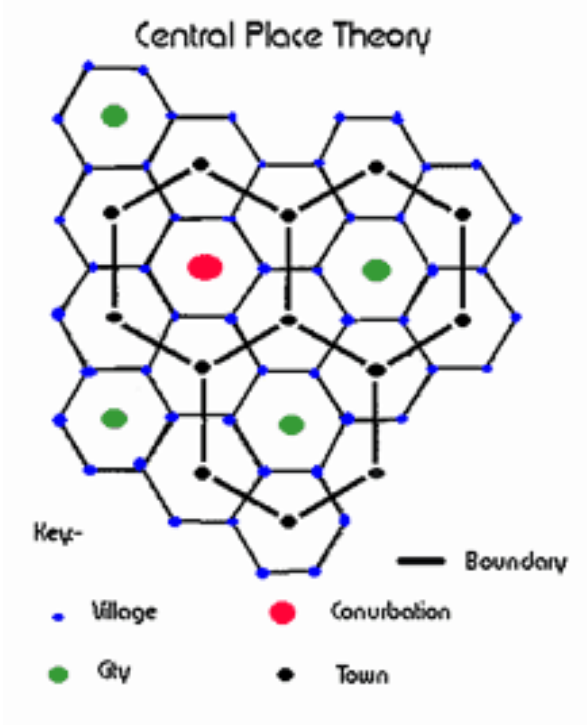
Město – ГОРОД

(Nymburk - městské hradby, 2019)

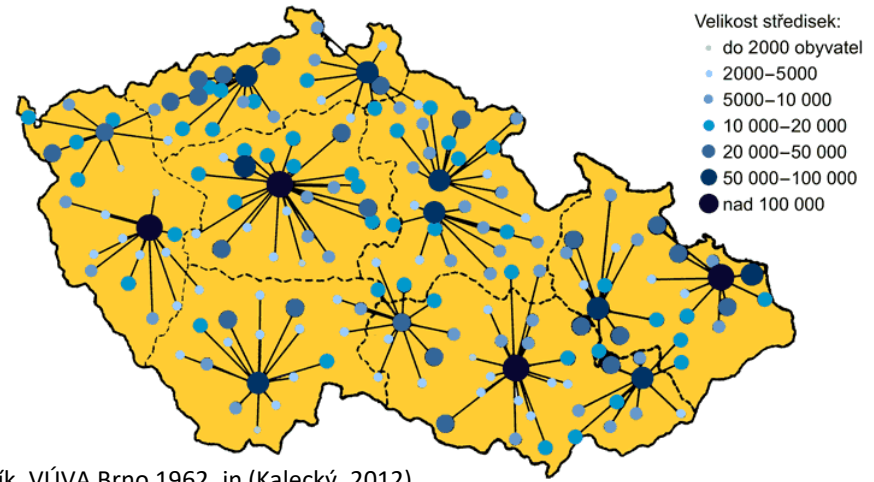

(Český rozhlas, 1996–2019)

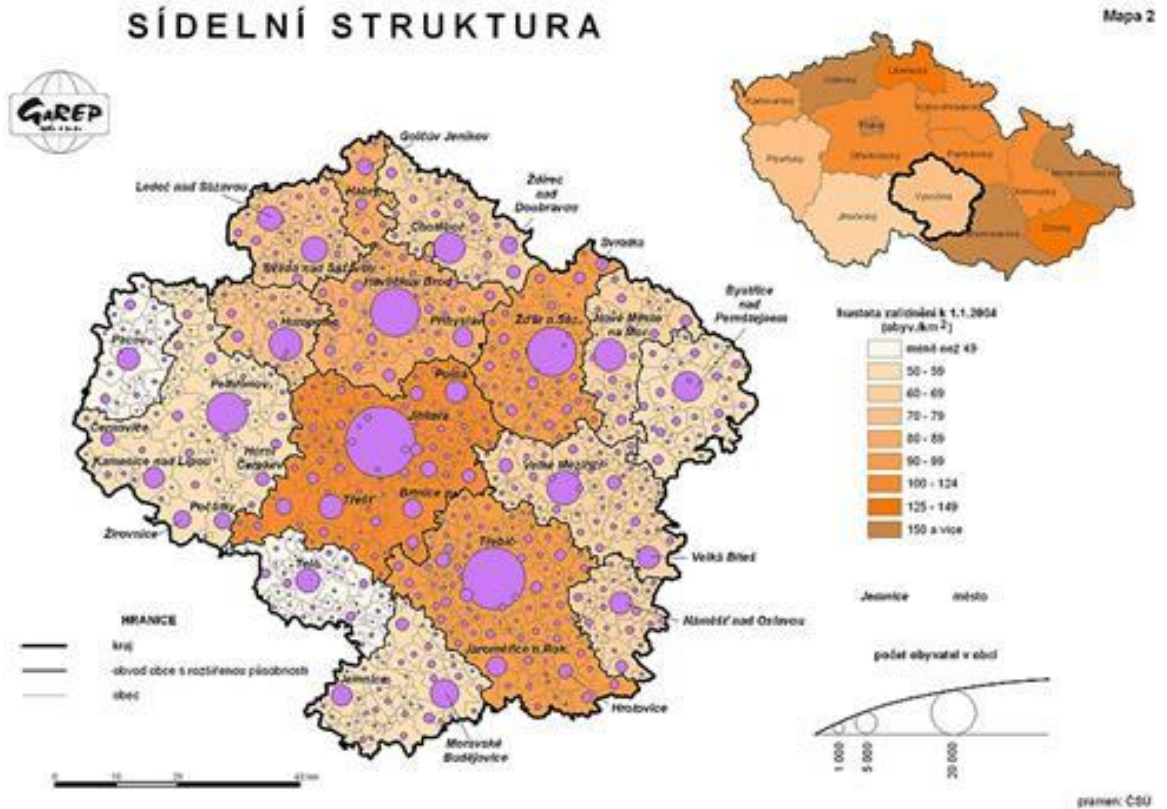

(Planning Bits: Central Place Theory, 2009)

Walter Christaller (1893-1969)
Teorie centrálních míst

Palla & Ličeník, VÚVA Brno 1962, in (Kalecký, 2012)

(Sídelní struktura.Kraj Vysočina, 2019)

Foto: archiv autora

Vesničko má...

- Na poč. 70. let zavedena shora tzv. středisková soustava obcí, vymezující oblastní, obvodní a místní centra
- Obce rozděleny na:
 - **střediska osídlení obvodního významu (SOOV,SOV) - 176 (resp. 170) na celém území ČSR**
 - **střediska osídlení místního významu (SOMV, SMV) - 600 (resp. 845) střediskových obcí**
 - **nestředisková sídla trvalého významu (NSTV)**
 - **nestředisková sídla ostatní (NSO)**

Přestože hierarchie sídel objektivně existuje, byla středisková soustava obcí opuštěna hned v roce 1990, kdy došlo k rychlému osamostatnění malých obcí – ty na základě této hierarchizace takřka neměly možnost rozvoje.

Kraje a správní obvody obcí s rozšířenou působností v ČR k 1.1.2003

- kraje
- správní obvody obcí s rozšířenou působností

Zákon o obcích (128/2000)

- §3 (1) Obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, je městem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.
- §3 (2) Obec je městysem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.
- §3 (3) Obec, která byla městem přede dnem 17. května 1954, je městem, pokud o to požádá předsedu Poslanecké sněmovny. Předseda Poslanecké sněmovny tak na žádost obce stanoví a zároveň určí den, kdy se obec stává městem.
- §3 (4) Obec, která byla oprávněna užívat označení městys přede dnem 17. května 1954, je městysem, pokud o to požádá předsedu Poslanecké sněmovny. Předseda Poslanecké sněmovny tak na žádost obce stanoví a zároveň určí den, od kterého se obec stává městysem.
- ...
- §3 (6) Sloučí-li se dvě nebo více obcí, z nichž alespoň jedna je městem, je nově vzniklá obec městem. Sloučí-li se dvě nebo více obcí, z nichž žádná není městem, ale alespoň jedna je městysem, je nově vzniklá obec městysem. Oddělí-li se část města a vzniknou dvě nebo více obcí, pak obec, které zůstane název dosavadního města nebo část jeho názvu, je i nadále městem. Oddělí-li se část městyse a vzniknou dvě nebo více obcí, pak obec, které zůstane název dosavadního městyse nebo část jeho názvu, je i nadále městysem.

Loučná pod Klínovcem

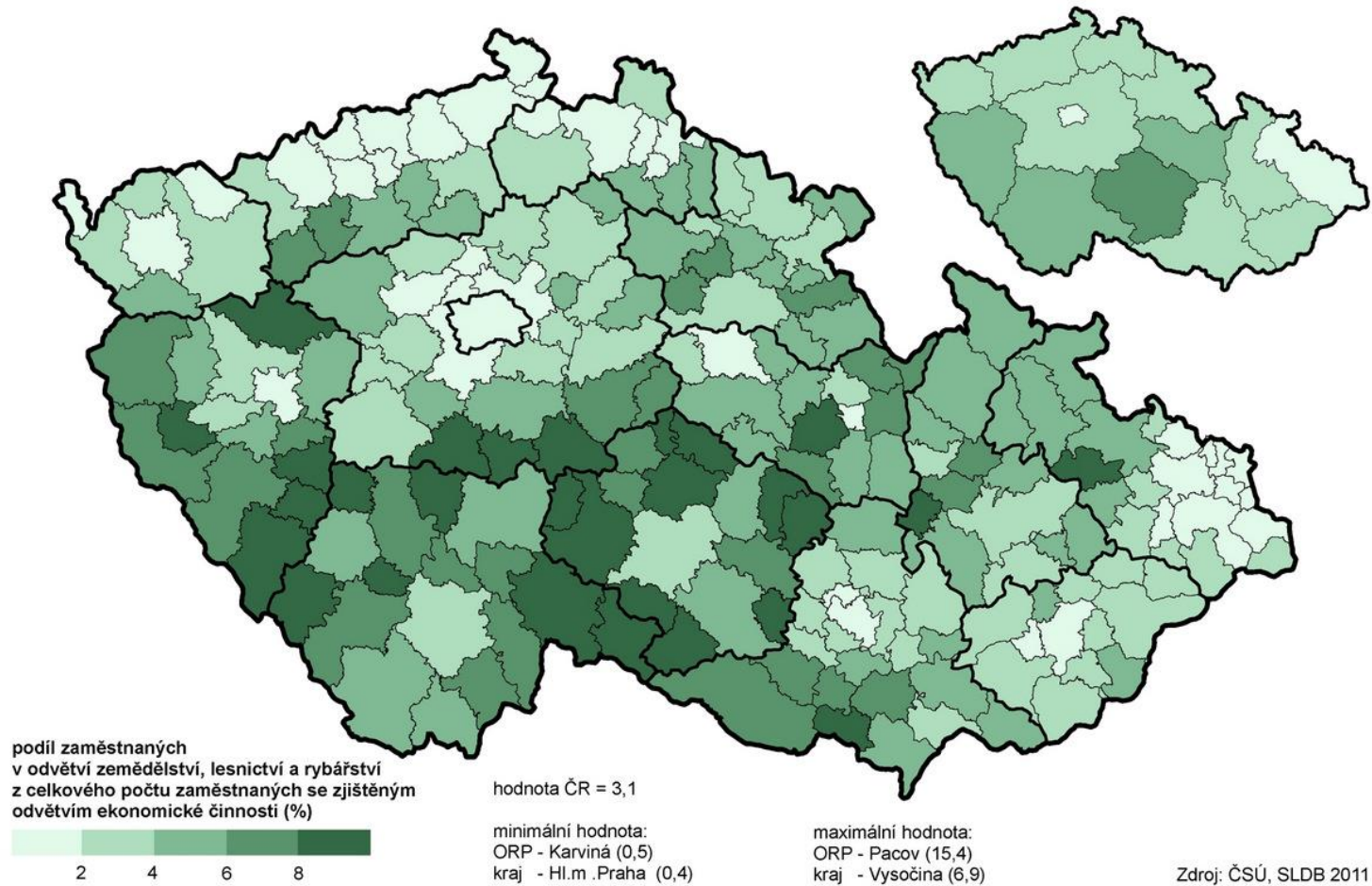
(Loučná pod Klínovcem - Živéobce.cz, 2019)

Přebuz

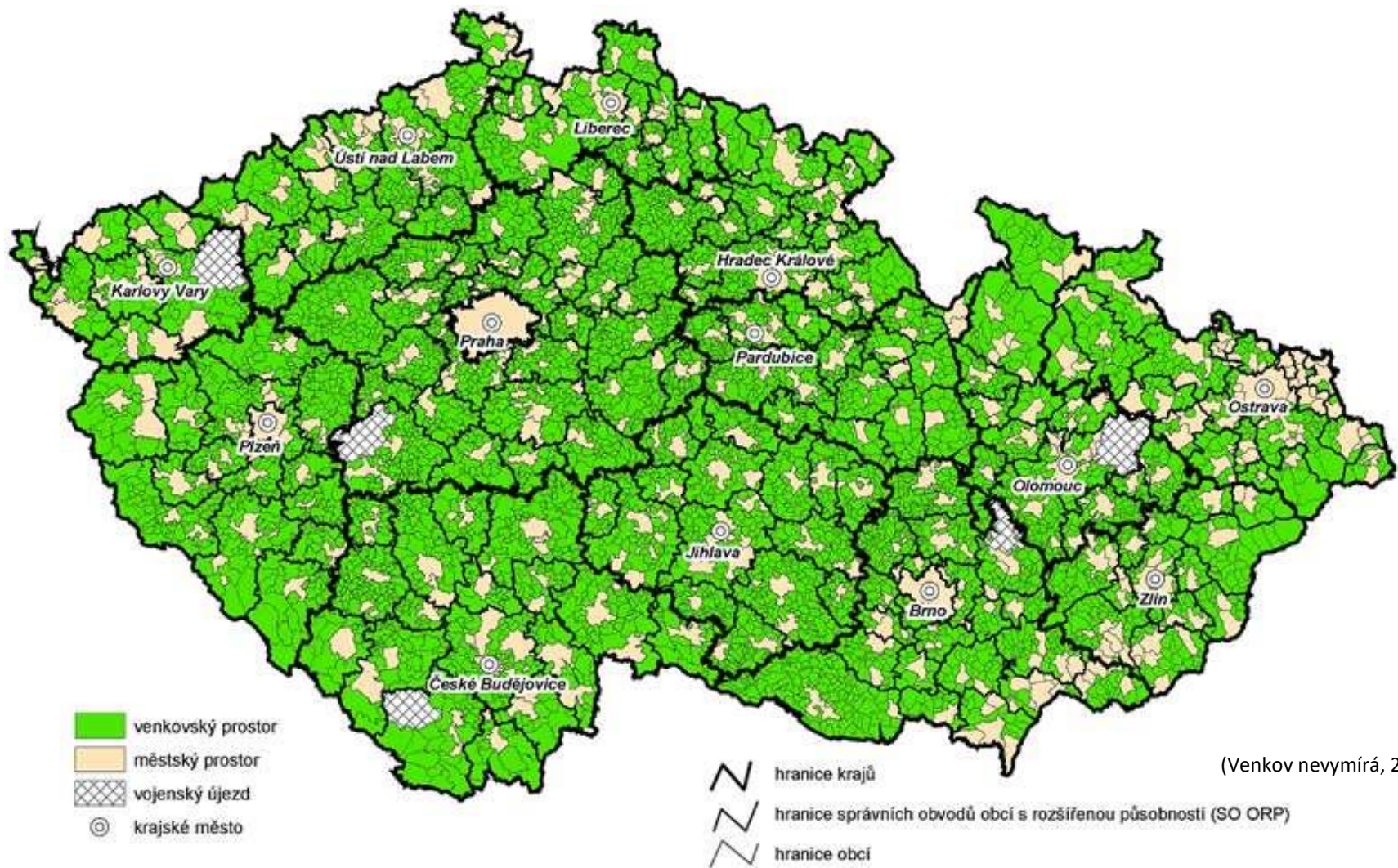
(Zima - Oficiální stránky města Přebuz, 2019)

Zaměstnaní v zemědělství, lesnictví a rybnářství ve správních obvodech ORP a krajích (ze zjištěných hodnot)

„Venkov“ a zemědělství

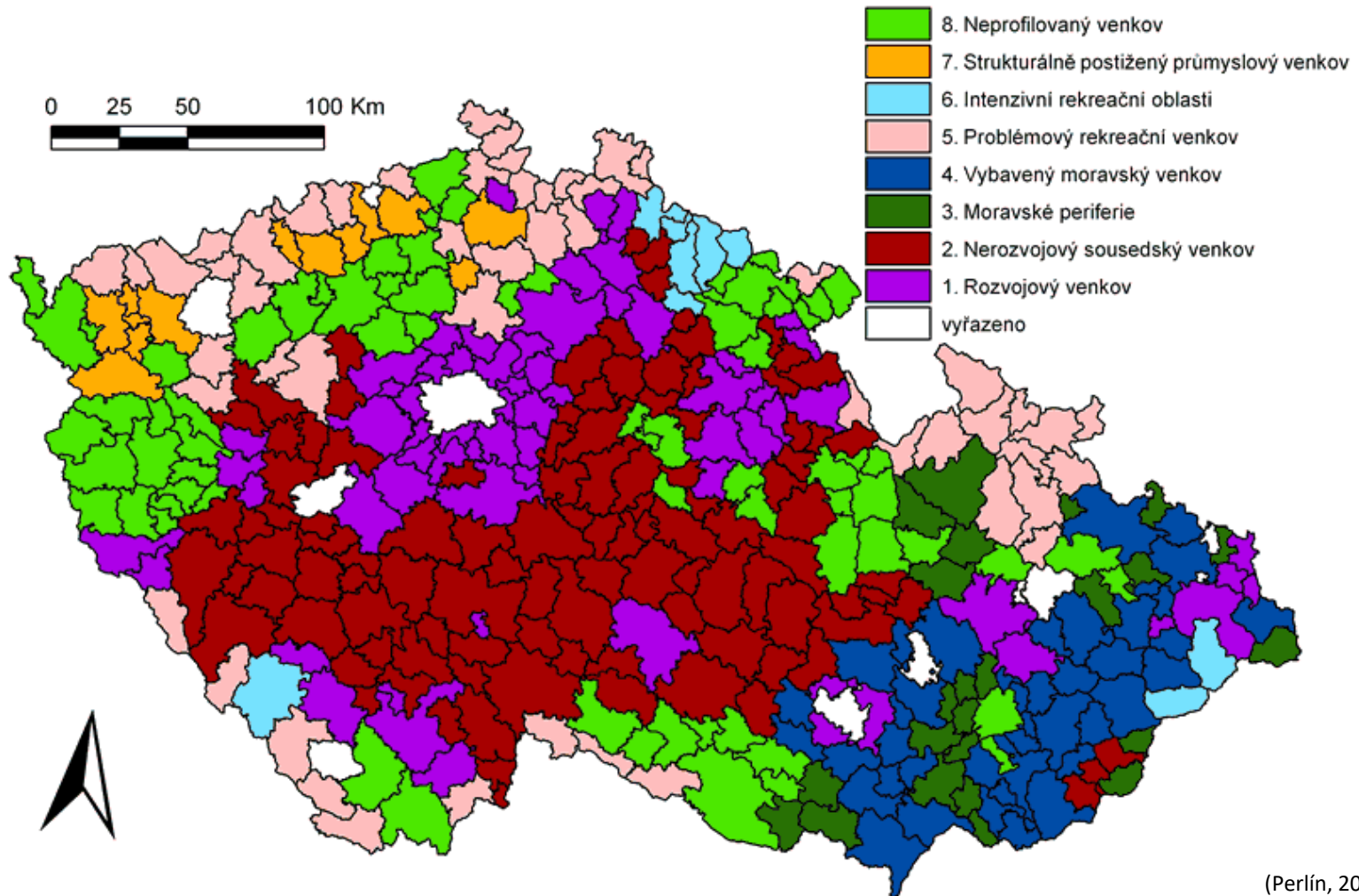
(Mapy a kartogramy. ČSÚ, 2014)

(Venkov nevymírá, 2010)

Je možné rozlišovat „město“ – „venkov“?
(a je to nutné?)

Typologie venkovského prostoru podle Radima Perlína

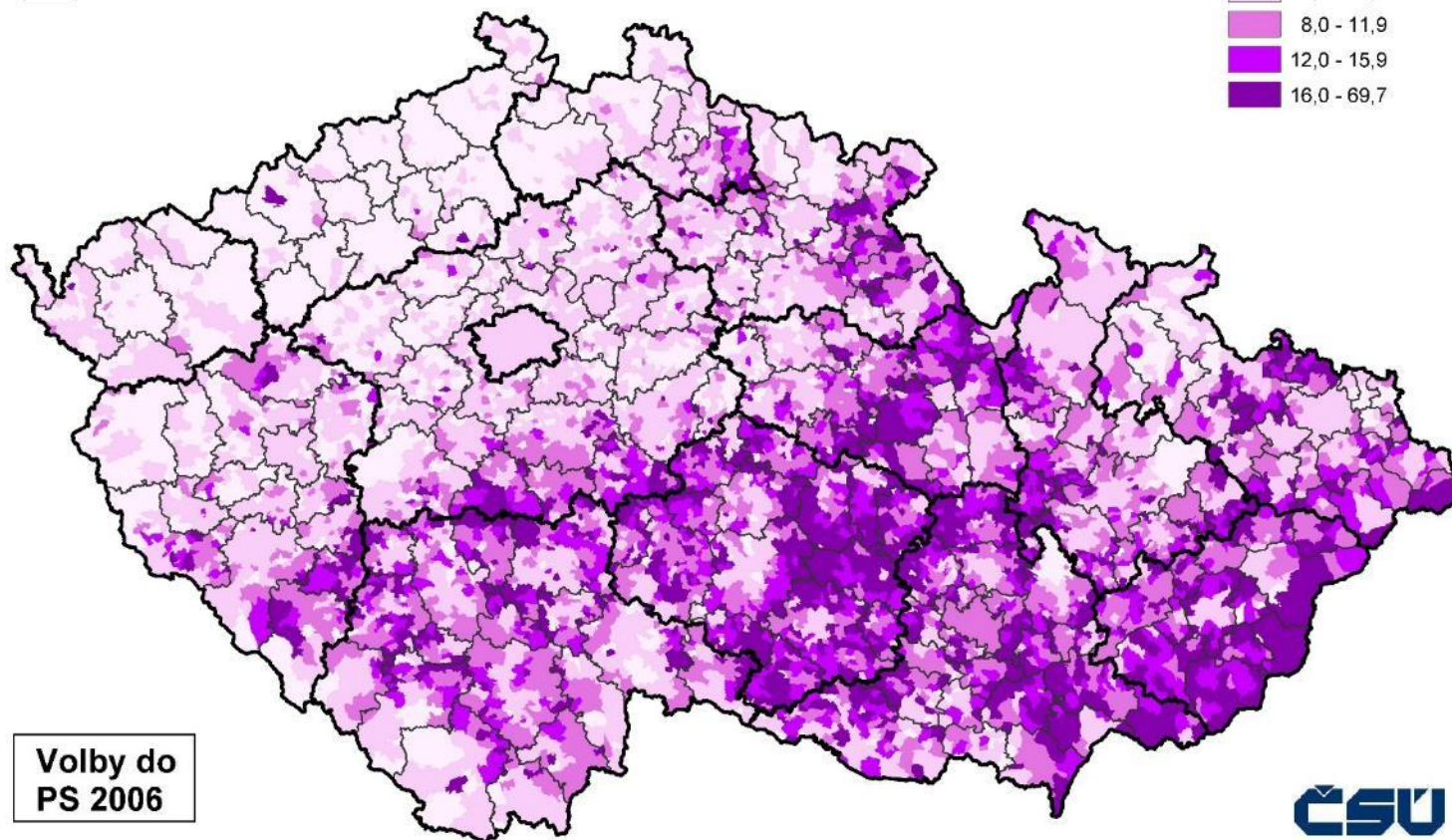
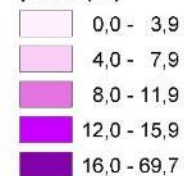

Tradice a modernita

Podíl hlasů pro KDU-ČSL v %

▭ hranice kraje
▭ hranice ORP

podíl (%)

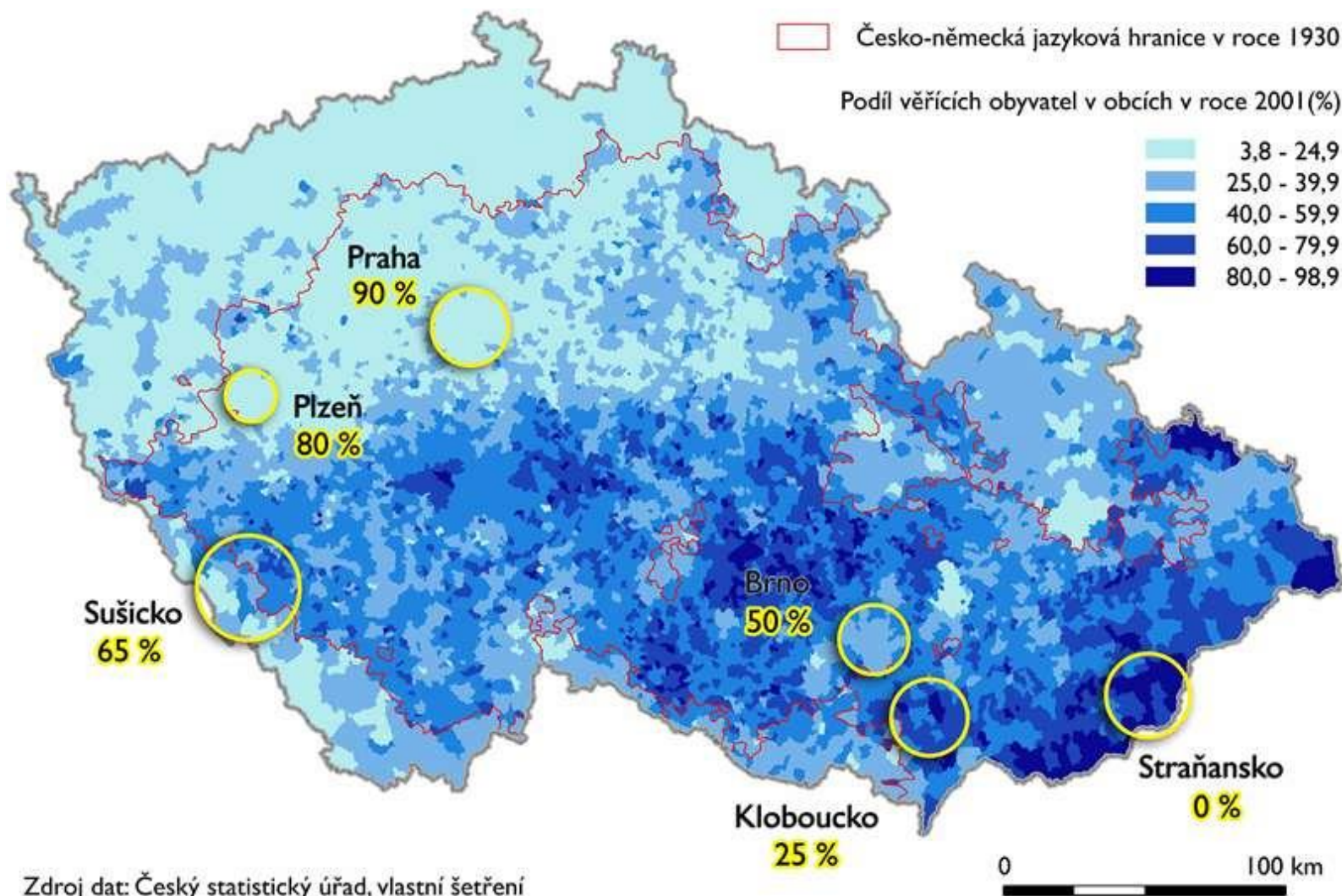

Volby do
PS 2006

ČSÚ

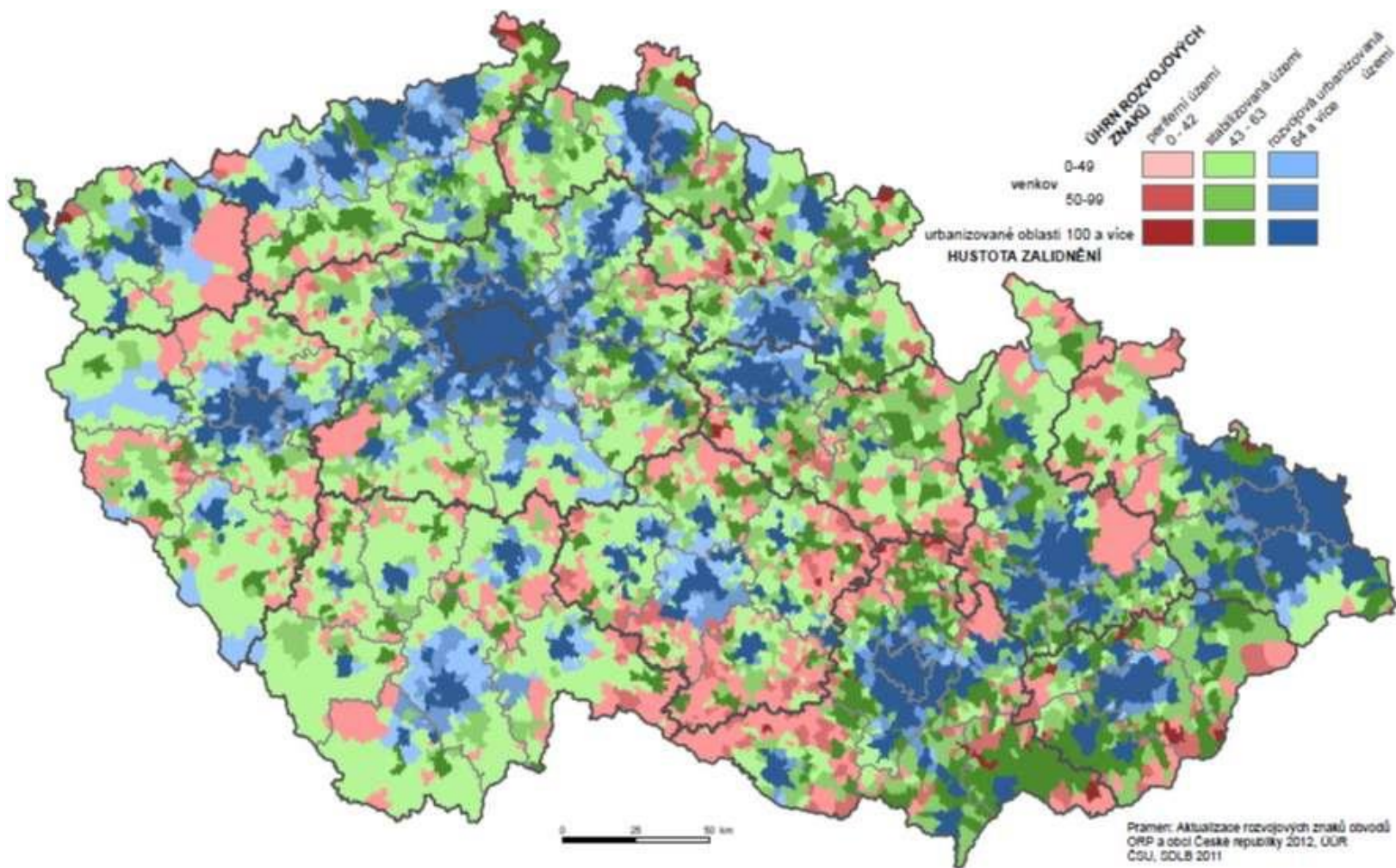
(Podíl hlasů pro KDU-ČSL v %. ČSÚ, 2012)

Tradice a modernita - pohřbívání

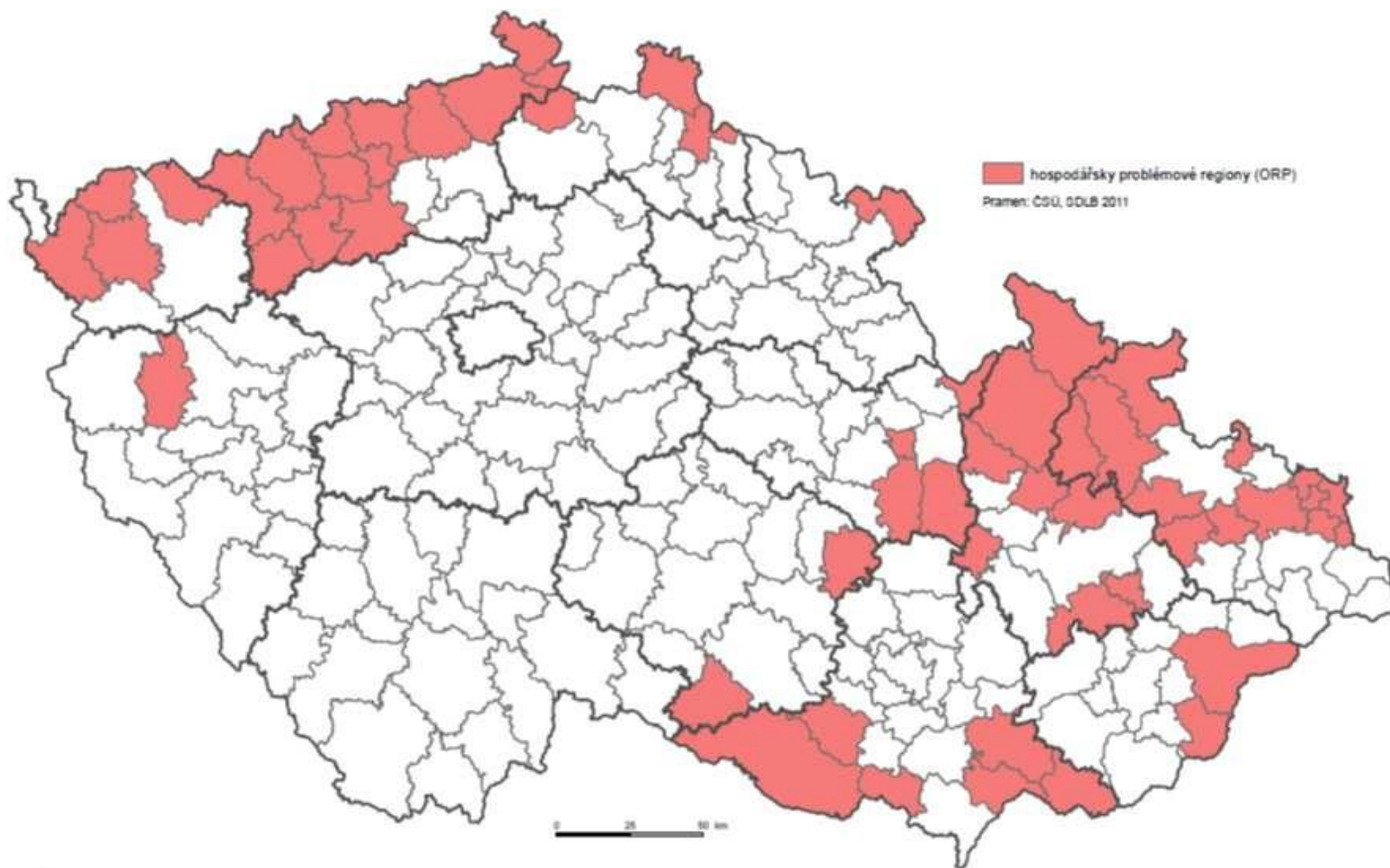

Zdroj dat: Český statistický úřad, vlastní šetření

Jádrové a periferní regiony

Strategie regionálního rozvoje 2014–2020

Místní akční skupiny

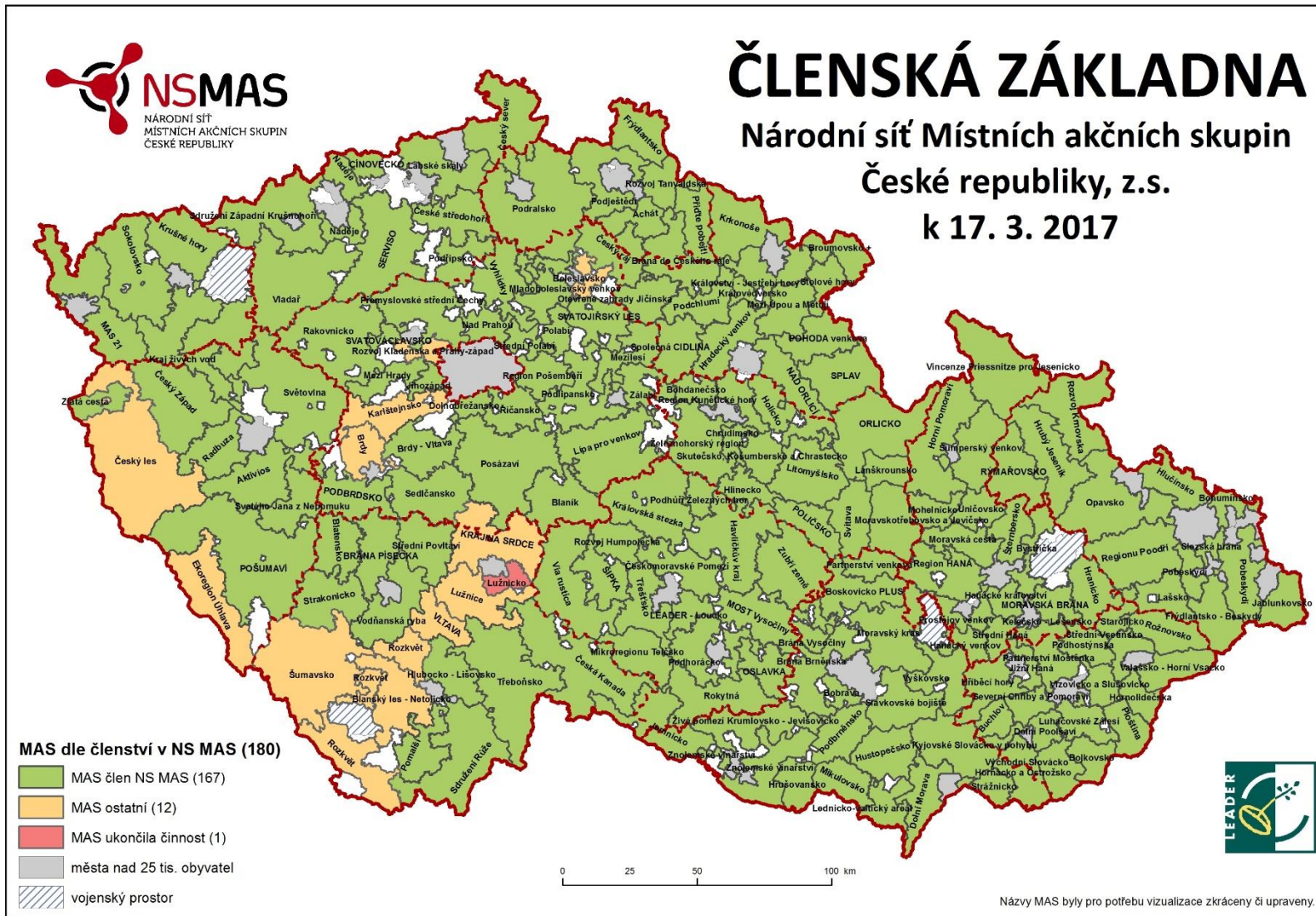

ČLENSKÁ ZÁKLADNA

Národní síť Místních akčních skupin

České republiky, z.s.

k 17. 3. 2017

...a vesnický ráz?

Foto: archiv autora

...a urbanizované prostředí?

Foto: archiv autora

Děkuji za pozornost!

Reference

- AION CS, s.r.o. (2010-2019). *128/2000 Sb. Zákon o obcích*. [vid. 2019-05-13]. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>
- Branka, o.p.s. (2019). *Staré Bělídlo v Babiččině údolí - Jan Záliš – galerie. Kladské Pomezí.cz*. [vid. 2019-05-10]. Dostupné na: <https://kladskkepomezí.cz/galerie/ceska-skalice/stare-belidlo-v-babiccine-udoli-jan-zalis>
- Carcassonne citadel and castle sightseeing guide, Languedoc, South of France. (2019, 10. května). [vid. 2019-05-10]. Dostupné na: <https://www.creme-de-languedoc.com/Languedoc/sightseeing/carcassonne-citadel.php>
- Český rozhlas. (1996–2019). *Radio Praha*. [vid. 2019-05-10]. Dostupné na: <https://www.radio.cz/cz/static/listopad-1989/index>
- Harappa.com. (1995-2019). *A College in Mohenjo-daro?*. [vid. 2019-05-10]. Dostupné na: <https://www.harappa.com/blog/college-mohenjo-daro-0>
- Hupková, M. (2010, 16. prosince). *Pohřbívání a hřbitovy – reflexe kultury českého venkova – DVS*. [vid. 2019-05-15]. Dostupné na: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6462396>
- Kalecký, L. (2012, 29. května) *Středisková soustava osídlení – moderní utopie, nebo tradiční nástroj uspořádání prostoru?* [vid. 2019-05-12]. Dostupné na: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6544450>
- Katedra geografie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. (2009) *Přírodověda. Město a venkov*. [vid. 2019-05-09]. Dostupné na: <http://www.ped.muni.cz/prirodoveda/?s=mesto-a-venkov>
- *Loučná pod Klínovcem - Živéobce.cz*. (2019, 13. května). [vid. 2019-05-13]. Dostupné na: https://www.ziveobce.cz/loucna-pod-klinovcem_c546518
- *Mapy a kartogramy. ČSÚ*. (2014, 20. prosince). [vid. 2019-05-15]. Dostupné na: https://www.czso.cz/csu/czso/634135-13-n-k3107_2013-20

- *Mapy území MAS. NS MAS.* (2019, 16. května). [vid. 2019-05-16]. Dostupné na: <http://nsmascr.cz/dokumenty/informace-o-mas/mapy-uzemi-mas/>
- *Nymburk - městské hradby.* (2019, 10. května). [vid. 2019-05-10]. Dostupné na: http://polabi.com.orion2.gcm.cloud/modules/tableadmin2/external/imageext_new.php?image=WG9%2BY3N%2BMjM1MC5qcGd%2BZ2FsZXJpZX5vYnJhemVrX2NvdW50ZXJ%2BMTg1fmdhbGVyaWV%2BMX44N35vWQ%3D%3D&TB_iframe=true&width=800&height=600&modal=true
- Perlín, R. (2010, 19. července). *Typologie venkovského prostoru – DVS*. [vid. 2019-05-15]. Dostupné na: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6438321>
- *Podíl hlasů pro KDU-ČSL v %. ČSÚ.* (2012, 24. ledna). [vid. 2019-05-15]. Dostupné na: https://www.czso.cz/csu/czso/podil_hlasu_pro_kdu_csl0
- Postránecký, J. (2013). *Strategie regionálního rozvoje České republiky 2014–2020. Urbanismus a územní rozvoj.* Ročník XVI. Číslo 6/2013. [online]. [vid. 2019-05-15]. Dostupné na: https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2013/2013-06/01_strategie.pdf
- *Planning Bits: Central Place Theory.* (2019, 10. května). [vid. 2019-05-10]. Dostupné na: <http://planneratwork.blogspot.com/2009/07/about-seventy-years-have-now-passed.html>
- *Sídelní struktura. Kraj Vysočina.* (2019, 10. května). [vid. 2019-05-10]. Dostupné na: https://www.kr-vysocina.cz/vismo5/galerie3.asp?id_org=450008&id_fotopary=2833&n=sidelni%2Dstruktura&prehravac=1&defpc=1
- *Správní obvody obcí s rozšířenou působností – Moravskoslezský kraj. ČSÚ.* (2019, 13. května). [vid. 2019-05-13]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/czso/b0003e211b>
- *Venkov nevymírá - DVS.* (2010, 2. června). [vid. 2019-05-10]. Dostupné na: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6431216>
- *Zima - Oficiální stránky města Přebuz.* . (2019, 13. května). [vid. 2019-05-13]. Dostupné na: <http://www.prebuz.cz/fotografie-1/zima/>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

